

diția Cetății. Deocamdată, această „Săptămână” este doar un început, pe care înțelegem să-l ducem mai departe ca pe o datorie de onoare, ca o angajare a tuturor forțelor creatoare din teatrele bucureștene în ideea de a pregăti conștiințele și a le educa în spirit profund patriotic. Cele 11 titluri ale celor 18 spectacole programate pe afișul acestei „Săptămîni” vor fi desigur, pe viitor, completate de spectacole în premieră.

Sintem de pe acum în măsură să așteptăm un spectacol deosebit, cu o nouă piesă istorică românească, scrisă de un dramaturg contemporan: *Răceala* de Marin Sorescu. Ea se află în repetiții la Teatrul „Bulandra”. Nădăjduim, de asemenea, că stagiunea care urmează își va completa galoanele repertoariale reprezentînd *Vlaicu-Vodă*, *Despot-Vodă* și alte atîtea titluri de glorie din dramaturgia istorică clasică.

„Săptămîna” a fost prefăcută de bogata expoziție din holul mare al Teatrului Național, un adevărat palmares al activității teatrelor Capitalei în slujirea dramaturgiei istorice. Fotografii, afișe, programe, costume purtate de personalități ale scenei, expozate

fac mindria fiecărui teatru, ele reînviind, prin imagini, momente ale strădaniei de a oferi spectatorilor un emoționant memento.

Consider o datorie de cînte de a mulțumi distinselor personalități care ne-au onorat cu prezența și cuvîntul domniilor lor. Mulțumesc tuturor teatrelor pentru însuflețirea cu care au răspuns inițiativei noastre, tuturor realizatorilor, creatorilor — actori, regizori, scenografi —, care au dat viață atîtor figuri ilustre ale neamului, atîtor evenimente emoționante ale luptei poporului nostru pentru afirmarea și păstrarea ființei noastre naționale, pentru edificarea prestigiului nostru în lume.

Gîndul meu se îndreaptă cu emoție sinceră spre reușita acestor manifestări, moment al unui bogat program de viitor al teatrelor noastre, chemate să facă totul pentru a întări prin fapte exemplare rolul și puterea de înfrîngere etică și patriotică a spectacolului de teatru, chemate să devină, mai mult decît oricînd, veritabile școli de gîndire revoluționară.

RADU POPESCU

Continuitate

Deschidem „Săptămîna teatrului istoric”, într-o zi de aniversare istorică, ziua Unirii, care dă și astăzi inimilor noastre aceeași bătaie profundă și precipitată, al cărei ritm nu poate fi măsurat și urmărit, decît prozodie și cîntat :

*Hai să dăm mîna cu mîna,
Cei cu inima română !...*

O deschidem, de asemenea, în preziua unei alte aniversări, atît de scumpă inimii noastre, a nașterii conducătorului poporului român, omul a cărui uriașă operă a încărcat, încă de mult, ziua venirii sale pe lume, cu o bogată semnificație istorică.

O deschidem, în sfîrșit, într-un moment în care întreaga noastră conștiință culturală se află într-o stare de profundă și fericită ebulițiune, provocată de noua și atît de

grava chemare ce i s-a adresat : crearea epopeii naționale a poporului nostru, a istoriei sale.

Iată motive care pun un nimb de emoție aparte pentru toți participanții la această inițiativă, pentru toți cei ce ne vor fi, și cărora le vom fi, tovarăși, pe drumul acestei „Săptămîni a teatrului istoric”.

Imaginea literară a trecutului nostru istoric a fost făurită, în cea mai mare și mai veche strălucire a ei, de către dramaturgie. Clasicismul și chiar ceea ce am putea numi preclasicismul acesteia se confundă, în bună parte, cu teatrul istoric : aceasta, într-o epocă în care proza noastră epică dădea opere, remarcabile, desigur, dar izolate și de mici proporții, de necomparat cu *Ovidiu* și *Despot-Vodă*, cu *Răzvan* și *Vidra*, cu *Vlaicu-Vodă* sau trilogia lui Delavrancea. O deose-

bătă vocale a dramaturgiei de a reflecta istoria se releva, astfel, cu atîta forță, încît Eminescu însuși, atît de poet, atît de liric, atît de meditativ, cugetînd la o amplă epopee a istoriei poporului nostru, nu o concepea decît sub forma epopeii dramatice, din proiectatul trup gigantic al căreia trilogia *Mușatinii*, ea însăși rămasă în stare de proiect, nu urma să fie decît un fragment : marele nostru vizionar și poet încerca să pună temelia unei alte faze a epopeii, prin *Decebal*.

La rîndul său, teatrul, prin spectacole, prin serii și succesiuni de înscenări și interpretări, a imprimat, în memoria unui șir de generații, o imagine vie, umană, sensibilă, a eroilor și faptelor istorice cuprinse în atîtea opere dramatice. Capacitatea lui specifică, de a face din abstracțiune — fapt, din descripție — mișcare și act, din nume și portret — om cu chip, cu carne și sînge, a contribuit enorm la formarea unei afectivități istorice de masă, a unei treceri din planul memoriei științifice sau ceșos-populare în planul sufletului individual, cu alegeri și respingeri personale, a multor și mari momente, eroi și idei ale trecutului nostru, din diferite etape ale acestuia.

Această capacitate a dramaturgiei și teatrului — care nu este proprie acestor două arte numai la noi — de a reînvia istoria, de a crea imagini vii și contemporane ale unui trecut de mult apus, și prin aceasta de a educa, de a crea în conștiințe o afectivitate patriotică, a continuat să se manifeste și în epocile următoare ; de pildă, între cele două războaie, prin Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, Lucian Blaga, Camil Petrescu, Horia Furtună și mulți alții, precum și în epoca noastră socialistă, prin Horia Lovinescu, Mihnea Gheorghiu, Laurențiu Fulga, Al. Voitin, Aurel Baranga, Dan Tărchilă, Paul Angfil, Marin Sorescu și, iarăși, mulți alții, ale căror opere au prilejuit și teatrelor spectacole memorabile, semn al evoluției neîncetate a acestora în direcția înnoirii și aprofundării viziunii istorice.

Avem, deci, în teatrul istoric, o tradiție solidă, bogată și îndelungată, care se prelungește cu aceleași virtuți pînă în ziua de azi. O pagină, ale cărei prime rînduri au fost scrise acum o sută cincizeci de ani, pe care o putem citi cu o nicioadă adumbrită mîndrie, cu care ne putem mîndri fără automăgălire, în cel mai deplin simț al măsurii...

Cu care ne putem mîndri, dar despre care nu putem spune că răspunde întru totul aspirațiilor noastre de azi, că acoperă necesitățile noastre de idei, cultură, artă și sentiment patriotic. Astăzi, cînd nimic din ceea ce e nou în ordinea civilizației materiale și spirituale nu ne mai e străin ; cînd înaintăm atît de vertiginos în timp, încît mersul creației noastre anticipează și întrece anii și deceniile ; cînd bucuria de a trăi prezentul și de a presimți, de a întrezări

viitorul este atît de intensă pentru toți fiii poporului nostru, deopotrivă : ei bine, astăzi, simțim cu atît mai mult nevoia de a avea o imagine amplă, cit mai amplă și mai amănunțită, a trecutului. Căci actualitatea zilelor noastre — pe care atît de mult ne străduim să o vedem reflectată în opere de artă cit mai numeroase — nu e decît stropul final al unui uriaș flux al trecutului, de a cărui curgere și continuitate nu poate fi cu nici un chip despărțit, nu e decît, prin geniul și fapta noastră, o sinteză a nemăratelor veacuri și milenii de muncă și de luptă, de viață istorică, pe aceste pămînturi. Trăim într-o societate nouă, într-un stat nou, într-un înnoit și sporit entuziasm colectiv al creației și progresului, totul ne îndeamnă, totul ne obligă să simțim prezentul, să ne ațintim ochii spre viitor. Dar, cu atît mai acut, să ne cunoaștem rădăcinile, matca și vatra, din care am urcat, spre ziua de azi, pe atît de lungi și grele drumuri. Nu trebuie să ne lăsăm smulși din aceste rădăcini, și nici măcar îndepărtați de ele, prin viteza fantastică a prezentului, prin forța de atracție irezistibilă a viitorului.

Dealtfel, cum s-ar putea întîmpla aceasta ? Orice încercare de a împărți timpul în cei trei „tîmpi“ ai săi, în cele trei poziții ale noastre față de el, și de a le gîdi izolat, sau de a ne izola pe noi înșine, prin conștiința noastră, în unul sau chiar două dintre aceste momente, implică o paralizantă esență metafizică. Cine poate spune cînd începe și sfîrșește trecutul ? Ziua de ieri este în trecut. Cuvintele rostite aci au rămas în urmă, sînt în istorie, deși ecoul lor mai plutește încă în această sală. Cine poate spune cînd începe viitorul ? Măine ? Peste cîteva ore sau clipe ? Încheierea acestei întîlniri inaugurale a „Săptămîinii teatrului istoric“ ține încă de viitor. Atunci, ce este prezentul ? Ar fi o pură ipoteză a spiritului, mereu fugara, insesizabila clipită de convergență dintre trecut și viitor. Dar există, trebuie să existe și să opereze adine, conștiința noastră. Prezentul este conștiința noastră, afirmarea noastră între aceste imense tărîmuri care sînt trecutul și viitorul, echilibrul nostru între aceste două uriașe forțe de atracție. Căci amîndouă, cu adevăratul lor înțeles, sînt în stăpînirea noastră, oricît, într-un fel, ne-ar stăpîni. Și pot fi, și pot rămîne în stăpînirea noastră numai atîta vreme cît le gîdim împreună, realizînd prin aceasta prezentul, echilibrul nostru. Altfel ne-am prăbuși, într-unul sau într-altul : în amintirea sterilă, sau în utopia incontrollabilă.

Dealtfel, aceasta deosebește, desigur, atitudinea noastră, a celor de azi, de a celor de ieri, față de trecut și față de opera de artă prin care noi îl evocăm. Literatura istorică a însemnat, în multe pagini ale sale, o plecare din prezent spre trecut : conștiința artistică rupea unitatea timpului, pierdea contactul cu viitorul și anula afirmația de pre-

zent. Astfel se putea produce fenomenul de paseism, atât de plin de rătăcire. În literatura noastră istorică de azi, conștiința noastră operează invers: ea aduce trecutul, de oricât de departe, spre punctul lui de articulație cu viitorul, spre prezent. „*Aud țărina, doar, a vocilor străbune...*“, spunea Tudor Arghezi, într-unul dintre cele mai tulburătoare poeme ale sale. Dar noi, astăzi, nu ne putem mulțumi numai s-o ascultăm. Noi trebuie s-o facem să răsună din nou, în limba gândirii și simțirii noastre de azi, să-i prelungim, spre viitor, ecourile vii, nu pe cele moarte. Acesta este înțelesul, cred, singurului exact, și singurul rodnic, a ceea ce noi numim, și urmărim: actualitatea literaturii istorice.

Trecutul nostru este imens înapoi, așa cum viitorul nostru este imens, nesfârșit, înainte. Momentul „Traian și Decebal“, de la care porneam basmul pînă mai acum cîva timp, este departe de a fi începutul prezenței strămoșești pe pămînturile pe care trăim astăzi — prezență neîntreruptă și activă, punctată în fiecare clipă cu o luptă, cu un fapt de cultură, cu o afirmație politică, cu un temei de civilizație. În continuitatea acestei prezențe, în vicisitudinile ei, s-a modelat chipul românului, din ce în ce mai apăsător, din ce în ce mai deosebit de al celorlalte popoare — chipul pe care îl îmbogățește astăzi epoca socialismului, pe un tipar străvechi.

Avem nevoie să cunoaștem bine acest chip, să-i urmărim drumul, prin veacuri și milenii, pînă la noi. „*L'homme à travers la nature*“, spunea cineva, propunînd o definiție a operei de civilizație a umanității. „*L'homme à travers l'histoire*“, spunem noi,

ca marxiști. Iar ca români, cu atât mai mult, căci istoria noastră, îndelungată și aspră, ne-a făcut ceea ce sîntem, neputînd fi nimic altceva.

Multe pagini de admirabilă literatură istorică, de admirabilă dramaturgie istorică, s-au scris în trecut. Ele sînt predoslovie a ceea ce azi numim epopeea națională a popoului nostru. Dar cu ele nu ne putem mulțumi, căci acelor înaintași le lipsea spiritul politic al acestei uriașe cercetări, și mai ales al acestei profunde, complete înțelegeri. Și le mai lipseau multe, în ordinea cercetării științifice, a muncii de documentare, a îmbogățirii și sistematizării informației etc., etc. Tot achiziții, tot bunuri pe care astăzi le avem, și pentru a căror folosire creatoare Programul partidului, elaborat de cel de-al XI-lea Congres, ne-a dat un prim exemplu, prin introducerea sa istorică, în spiritul politic, științific și patriotic care trebuie să anime opera de artă.

Căci opera de artă este chemată să aducă contribuția decisivă la crearea acestei cunoașteri sufletești, emoționale, vii, a trecutului popoului nostru.

Iar dramaturgia și teatrul cu deosebire, prin geniul lor specific.

Iată de ce nici un stimulent nu poate fi de prisos în această direcție; și toate stimulentele sînt binevenite. Și iată de ce, în numele secției de dramaturgie a Asociației Scriitorilor, precum și în numele revistei „Teatrul“, noi ne-am asociat cu atîta convingere și cu atîta bucurie la buna inițiativă a Comitetului municipal de cultură și educație socialistă, pentru care îi mulțumim.

RADU BELIGAN

Izvoarele sacralității teatrului

Ceea ce constituie o trăsătură specifică a Teatrului Național din București, profunda lui originalitate și permanența sa de-a lungul unei vieți de peste un veac, este naturala și fericita îmbinare între cele două mari genuri ale literaturii dramatice: drama istorică și satira. Nimic mai firesc, dacă avem în vedere faptul că prima noastră scenă, a cărei naștere se confundă cu începutul mișcării teatrale românești profesionale, a luat ființă sub zodia marilor impulsuri social-politice și naționale ale anului 1848, în cadrul cărora aceste două www.icimec.ro

